

Published on www.bilvavi.net

[Home](#) > בלבבי ה_עמוד רח_אין מחלוקת >

בלבבי ה_עמוד רח_אין מחלוקת

בלבבי ח"ה - עמ' ע מאמר מא

השגחה - כללית ופרטית

ידועה מחלוקתם של הראשונים והאחרונים בענין השגחת ה', השגחה פרטית. חלקם סוברים שיש השגחה פרטית לכל נברא ויצור, על כל פרט ופרט ואפילו הקטן ככל שיהיה. לעומתם ישנם שסוברים שאין השגחה פרטית אלא על האדם בלבד, אולם על שאר הנבראים אין השגחה פרטית אלא כללית, כלומר לקיום המין בלבד. לדוגמא, אם יש בעולם אלף חמורים ונגזר שימותו מאתים מתוכם, אין נפק"מ מי ימות, אלא מאתים מתים בלי חשבון (אלא א"כ יש להם בעלים ונמצא שיש בזה נפק"מ לאדם).

ברור הדבר שיש השגחה פרטית גמורה

ראשית צריך להבין שלא יכול להיות שיש דעה שאין השגחה פרטית לנברא כל שהוא, שא"כ אינו מושגח ביד הקב"ה אלא ביד הטבע. הטבע הזה שאנו מדברים עליו תמיד מי יצרו? מי קבע את תכונותיו? הקב"ה! נמצא הטבע הוא אלקים (כנודע בכוזרי). נמצא שבין אם נגדיר זאת כהשגחה פרטית ע"י הבורא ית"ש, ובין אם נגדיר זאת כמונח להנהגת הטבע, סוף כל סוף הכל זה הקב"ה, והטבע הוא גם הקב"ה. נמצא לעולם הכל מונהג ע"י הקב"ה. זאת ועוד, אילו נניח באמת שאין סיבה כלל איזה חמור ימות, באמת מדוע מת חמור פלוני ולא אלמוני, אם אין סיבה מדוע באמת לא קרה בהיפך? בע"כ שיש סיבה, ואין דבר בבריאה שאין לו סיבה. א"כ שומה עלינו להבין את שיטת הראשונים והאחרונים הסוברים שכל הנבראים חוץ מן האדם מושגחים השגחה כללית.

אמת גדריה ומוגבלותיה

לפני שנבאר את ענין ההשגחה, נקדים לבאר יסוד כללי בכל צורת ההבנה, יסוד הכרחי מאוד למשכיל בקדושה. אחד ועוד שתיים כולם יודעים ששואה שלוש. מי קבע זאת? בהשקפה חיצונית מיד נאמר שזו מציאות! אולם בהשקפה יותר פנימית, אנו חייבים להבין, שמציאות זו, שאחד ועוד שנים שווה שלש, זו מציאות, אולם זו מציאות שהקב"ה ברא! הקב"ה גם יכל לברוא שאחד ועוד שנים שווה ארבע! זה נראה לנו שלילת כל הגיון, אולם זאת מפני שאנו נבראנו בתוך תפיסת הבריאה, ונראה לנו כמציאות רק מה שתואם לאמת של הבריאה. אולם הקב"ה הוא אין סוף ובאין סוף אין כל הגבלות. יכול להיות שאחד ועוד שנים שווה שלש, ארבע, חמש, שש, וכו' וכו'. אין סוף אפשריות. למדנו מכאן שכל מה שאנו מדברים אין אנו מדברים באמת המוחלטת, באמת האין סופית, אלא באמת שאותה אנו משיגים.

דוגמא נוספת להבנת הדברים

ניתן דוגמא נוספת לכך כיצד האמת שאנו חיים עמה היא אמת יחסית רק לנבראים, ולא אמת מוחלטת לאין סוף.

משה רע"ה אמר לקב"ה "שלח נא ביד תשלח" (שמות ד, יג). ופירש הרמב"ן שמשה רע"ה חשב שהוא הגרוע מכל בני אנוש. איך יכול להיות שמשה רע"ה חשב כן שהוא הגרוע ביותר? תשובת הדבר פשוטה מאוד. אנו מדרגים כל דבר לפי הבחנתנו. לנו נראה ששני מטר יותר גדול ממטר אחד. אולם באמת לפי אמיתות האין סוף, יכול להיות גם בהיפך, שמטר יותר ארוך.

ולכך כשאדם בא לחשוב אם הוא יותר גדול מחבריו, אפילו אם לפי אמת מדה של בנ"א הוא יותר צדיק, ויותר ת"ח, וכו' וכו', בכל זאת יכול להיות שהוא פחות בעל מדריגה מחבריו.

עומק מהות ימי הפורים

זהו סוד פורים, "לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי" (מגילה ז ע"ב). כי באמת שניהם שווים, אולם כל זה בבחינת "לא ידע", כי בבחינת ידע אין אנו מסוגלים להבין זאת (אין הדברים אמורים למעשה, כי לדינא חייבים לנהוג כמו שכתוב בשו"ע, כי כך רצונו ית"ש וד"ל).

נקטנו ב' דוגמאות, אולם ישכיל המבין שכל דבר שאנו מבינים יכול להיות בהיפך. ואין אנו עסוקים באמיתת המציאות לפי הבחנת האין סוף, אלא תמיד אנו עסוקים בהבחנת האמת לפי המוגבלות שלנו, לפי התפיסה שלנו בתוך המגבלות. אם חז"ל אומרים לנו "שאין דבר פלוני" אין פרושו שאין דבר כזה בעצם, אלא שבתוך עולם המוגבלות שלנו אין דבר כזה. כל דבריהם לא נאמר אלא בהבחנתנו, ולא באמיתת המציאות לפי הבחנת האין סוף.

ביאור דברי הראשונים שאין השגחה פרטית

מעשה נשכיל ונבין את שיטת הראשונים והאחרונים שסוברים שאין השגחה פרטית על כל הנבראים זולת האדם. הבנת דבריהם כך הוא: ודאי וודאי שיש השגחה פרטית על כל הנבראים, אלא שאנו אין אנו יכולים להשיג זאת לעולם. בהנהגת האדם אנו יכולים להבין מעט מדוע דוקא פלוני מת ולא אלמוני, זאת מפני עונותיו בגלגול זה או אחר וכד'. אולם לגבי הבהמות וכל הנבראים, אין הבנה כלל מדוע שדוקא בהמה זו תמות ולא אחרת? אין אנו מכירים בהבדל המהותי, הפנימי, בין בהמה לבהמה, ולכך אין אנו יכולים להבין מדוע זאת צריכה לחיות וזו למות. זוהי כונתם שאין השגחה פרטית, כלומר שאנו איננו משיגים את ההשגחה הפרטית (כפי שבורר לעיל שדברי חז"ל בבחינת מה שאנו משיגים, ולא בבחינת אמיתת הנהגתו יתברך).

חכמה מרובה נצרך בכדי להבין כל מאמר חז"ל מקומו וגדרו

בררנו לעיל שדברי חז"ל מדברים לפי בחינת תפיסתנו. נגדיר את הדברים יותר בברור.

תפיסת ההווה של ראובן שונה משל שמעון, וכן לגבי שאר בנ"א הנשמות חלוקות זו מזו. באופן כללי מתחלקים לד' חלוקות. יש ששורשם מעולם האצילות, ויש בריאה, יצירה ועשיה. ולכך פעמים שדברו לפי בחינת אצילות, פעמים לפי בריאה וכו', ולעיתים רחוקות מאוד לפי הבחנת האין סוף. חכמה יתירה נצרכת בכדי להבין כל מאמר חז"ל לפי איזה בחינה הוא שייך, טעות בהבחנה יוצרת סתירות בין מאמרי חז"ל. כל הסתירות נעוצות בכך, שכל מאמר דיבר במדריגה ובחינה שונה. זהו סוד "אלו ואלו דברי אלוקים חיים" (עירובין יג ע"ב), כל דעה נכונה, אולם כל אחת נכונה לפי המדריגה והבחינה שבה דיבר ולא יותר. שורש המחלוקת, נעוץ בחוסר ההבנה שכל דבריו נכונים במדריגתו בלבד, אולם לא יותר מכך. תקון המחלוקת, הוא ע"י בירור כל הדברים היכן מקומם וגדרם. כולם אמת, אולם כל אחד במקומו.

- [בלבבי משכן אבנה - ח"ה](#) [1]

Source: <http://bilvavi.net/shiur/מחלוקת-רחאין-בלבבי-העמוד>

Links

[1] <http://bilvavi.net/bilvavi.hey>